

Posudek oponenta diplomové práce

Název práce: Pojetí substance u Johna Locka

Autor práce: Michal Podpěra

Obor studia: Filosofie

Posudek vypracoval: Daniel D. Novotný, Ph.D.

Student si ve své práci klade za **cíl** "především podrobně popsat Lockovo pojetí substance" (s. 85, závěr). Dále ovšem i "určitým „podcílem“ práce je představit kategorii substance ... v různých historických obdobích ... převážně [u] Aristotela. ... Toto srovnání je jedním z hlavních cílů práce." (s. 9, Historie).

Téma je vhodně zvolené, členění práce přehledné a student čerpá z bohaté primární i sekundární literatury. Již při prvním pohledu do obsahu práce a použité literatury lze s překvapením a potěšením zaznamenat fakt, že student věnuje svou pozornost nejen známým velikánům novověké filosofie, ale i neprávem opomíjeným soudobým autorům jako je Francisco Suárez či John Sergeant (1623–1707).

Naneštěstí při bližší četbě se radostné očekávání záhy promění v hluboké zklamání. Jakkoli je celkem uspokojivé vlastní jádro práce, tj. sledování textu Lockova *Eseje* kn. I, kap. 23 a 24 věnovaných tématu substance, student opakovaně rámuje své hlavní úvahy zmatenými, zcela nepodloženými, místy i nesmyslnými větami, které s hlavním cílem (cíly?) práce nesouvisí, či jen naprosto okrajově. Stávající text by byl vhodným prvním východiskem pro chybějící druhou, sebekritickou část při níž by student razantně proškrtal podivná klišé, nepodložená a bez kontextu přebraná hodnocení a velkolepě ambiciózní tvrzení, uvedl by do souladu vnitřní rozpory textu, rozvedl nesrozumitelné zkratky, a metodicky jasněji provedl čtenáře vlastní linií svého hlavního výkladu.

Pár příkladů:

Rozpory: "poprvé [substanci] definoval Aristotelés" (s. 6) a "Démokritos a Aristotelés zavádějí jako první pojem ontologické substance (s. 7) *Kdo tedy? A co Platón a jeho οὐσία?*"

Historické nepravdy: "Jako jeden z prvních si [Locke] uvědomuje filozofický problém jazyka, čímž předchází moderní filozofy." (s. 8) *Co Platón a Aristoteles?* "Locke byl první, kdo stavěl gnozeologii na první místo." (s. 8) *Co Descartes?* "Jak jsme uvedli, Locke byl jeden z prvních, kdo se v moderní filozofii zabýval významem slov. Když tedy hovoří o substanci, má na mysli význam slova substance." (s. 26) *Co idea substance, není primární pro Locka idea spíše než význam slov?* "Domníváme se, že Aristotelův model [substance], jemuž podobný nebyl vytvořen nikde ve starověku ani v Číně či Indii, začíná být negován právě u Locka a tato negace vrcholí u Kanta." *Student zná indickou filosofii, že činí takovéto soudy? V čem se liší "Aristotelův model substance" od první kategorie dravja (substrát, nositel kvalit, často interpretovaný jako "substance") v tradici Vaišéšika?*

Podivné mimoběžné komentáře: "[Lockovy] myšlenky sice již vyslovovali dřívější autoři v antice či scholastice, on ale pracuje systematictěji ... opět je to odraz společenské poptávky ... náhodou se Lockovo dílo štěpí na dvě nesouvisející části. Vychází to z tehdejších společenských potřeb". *Opravdu je Lockova filosofie výsledkem společenské poptávky a potřeb? Není to jen nějaké klišé nekriticky přebírané z marxistické předmluvy? (Pokud není, bylo by třeba nějak pečlivěji komentovat; není to ale hlavní pointou práce, tj. bylo by lépe tyto názory na genezi Lockovy filosofie vypustit a věnovat se pojetí substance).* "Substance nás také dráždí svojí stálostí, neměnností, svým pouhým trváním. Přesto se pohled na ni v dějinách mění. To je hlavní důvod pro sepsání této práce." *Opravdu dráždí nás všechny? Není to individuální? ... Navíc, v čem by měl být problém ("přesto") s tím, že máme kategorii substance jakožto stálého základu trvání a zároveň různost pohledů na substanci v dějinách? Např. člověk je v posledních pár set tisíc let stále tentýž biologický druh homo sapiens sapiens a přesto se pohled na člověka v dějinách mění.*

Kromě obsahových připomínek si lze povšimnout v práci i řady **formálních nedostatků**. Např.

Místy **chybné odkazy** (č. 230 odkaz na "Michael, J., L.", bez příjmení autora) či při odkazu na dílo Johna Seargenta by bylo vhodné uvést jeho knihu a nikoli onlinový link, na kterém je momentálně dílo přístupno v elektronické podobě. Odkaz na Suárezovy *Metafyzické disputace* z r. 1861 je také zbytečně matoucí.

Nekonsistentní systém odkazů: Proč je někdy *Esej* v poznámkách pod čarou v angličtině, jindy v češtině? Navíc je třeba uvádět odkazy dle knihy, kapitoly, paragrafu, spíše než stránek a navíc v různých vydáních.

Přepis, např. Leibniz je někdy nesprávně uveden jako "Leibnitz".

Neobvyklá (česká) terminologie nejasného původu: např. "senzace" na s. 20 "Takže objekty okolo nás mají vliv na naše smysly, a ty přenášejí *senzace* do vědomí, kde vznikají představy o objektech okolo nás. V mysli se *senzace* spojují vlastně podle zákonů mechanicko – materiálních, a na této pozici setrvala psychologie až do Freuda."

Závěrem bych ještě rád doporučil studentovi vynikající knihu Dorothy Krook (1993) *John Sergeant and His Circle: A Study of Three Seventeenth-Century English Aristotelians*.

Práci navzdory svým mnohým výtkám doporučuji k obhajobě. Náročný cíl byl přeci jen v nějaké míře splněn. Domnívám se, že výsledek odpovídá v nejlepším případě hodnocení "dobře". Výsledné hodnocení nicméně ponechávám na průběhu obhajoby a úsudku komise.

Daniel D. Novotný, Ph.D.
V Chlumci nad Cidlinou, 7. 5. 2023